

***Han* professoren og *sånn* festskrift – om modale determinativer**

Janne Bondi Johannessen

1. Innledning¹

Alle som leser overskriften til denne artikkelen, forstår nok at den handler om vår gode kollega Svein Lie og boka som artikkelen er trykket i. Og samtidig vil de samme leserne stusse, for det er noe litt nedlatende og forbeholdstakende i uttrykksmåten som rett og slett ikke er i overensstemmelse med referansen til en respektert professor og et verk fullt av interessante artikler. Overskriften er valgt for å illustrere hvor stor emosjonell effekt slike småord som *sånn* og *han* kan ha i moderne norsk.

I denne artikkelen skal jeg diskutere bruken av *sånn* i moderne norsk eksemplifisert med Oslo-dialekten, og sammenligne med bruken av *han/hun*. Først skal jeg vise at det er to typer *sånn*, begge deiktiske, men hvor den ene har pragmatiske tilleggfunksjoner. Så skal jeg vise at *sånn* og *han/hun* har mye til felles pragmatisk, grammatisk og fonologisk. Til slutt skal jeg gå et skritt videre, og argumentere for at det kan være legitimt å se på disse bestemmerne som modale determinativer, som en parallell til modale verb.

Før vi går videre inn i diskusjonen, vil jeg kort si at det er noen bruksmåter av *sånn* som jeg ikke skal se på i denne artikkelen. Den ene er sitatbruken, diskutert i Toril Opsahl & Jan Svennevigs artikkel "*Om sitatmarkører*" i denne boka. Den andre er adverb-bruken av *sånn*. Faarlund et al. (1997:213) skriver at *sånn* kan være pro-ord for preposisjonsfraser. Da må man anta at de også kan tilhøre ordklassen adverb. Videre skriver de (op.cit. s. 805) at *sånn* må regnes som måtesadverb, og (op.cit. s. 1081) og at det erstatter adjektiv i sammenligningssetninger. Det er nok av eksempler på denne typen adjektiv/adverb-bruk i NoTa-korpuset:²

¹ Jeg vil spesielt takke Jan Terje Faarlund og Jan Svennevig for detaljerte og gode innspill. Videre vil jeg takke Kristin Hagen, Kari Kinn, Helge Lødrup og Toril Opsahl for fine kommentarer.

² Talespråkseksemplene i denne artikkelen vil være fra Norsk Talespråskorpus-Oslo (NoTa) (Johannessen & Hagen 2008) fra 2000-tallet og TAUS-korpuset (Hanssen et al 1986) fra 1970-tallet.

(1)

a. dødball det er *sånn* at man # at banen består av # en del små e # rundinger

(NoTa 004)

b. det er *sånn* jeg # sier "såpe" og "snø" men # ikke noen a-ender (NoTa 004)

I denne artikkelen skal jeg konsentrere meg om *sånn* som nominal determinativ.

2. *Sånn*

Lie (2008:79-80) viser til Simonsen og Christensen (1980) når det gjelder bruksmåtene til ordet *sånn*. Simonsen og Christensen ser to hovedbruksområder for *sånn*: som pro-ord og som pragmatisk ord. Jeg vil foreløpig kalle dem bruksmåte 1 og bruksmåte 2. I det følgende skal jeg diskutere bruksmåtene inngående og vil foreslå en annen terminologi.

2.1 *Sånn*: bruksmåte 1³

Det er en bruksmåte av *sånn* der referansen er ganske klar, og der det er lite ekstrabetydning knyttet til ordet. Referansen kan være knyttet til den fysiske situasjonen (for eksempel gjennom peking) eller til et uttrykk i diskursen. Jeg gir et eksempel nedenfor:

(2)

for eksempel et drap i Barentsburg så er det jo norsk politi som kommer og etterforsker da men det var jo en *sånn* sak for ikke så lenge siden (NoTa 006)

Her viser *sånn* til noe som er nevnt i diskursen tidligere. Vi kan la ordet *sånn* typisk stå for "den typen som vi diskuterte i sta". På den måten kan vi si det er et pro-ord, slik Simonsen og Christensen (1980) gjør. Pronomener kan være anaforske eller kataforiske, etter som de viser bakover eller forover i teksten, eller de kan vise til noe konkret i situasjonen. (2) er en typisk anaforsk bruk. Som pronomenerne er altså *sånn* et deiktisk ord.

³ Jeg ser i denne artikkelen bort fra *slik*, som brukes mye synonymt med *sånn* i mange dialekter, og også i skrift, men da sjelden i annet enn den rent deiktiske og ikke den modale betydningen vi diskuterer her.

2.2 *Sånn*: bruksmåte 2

Det er en annen bruk som opptar Lie, nemlig de som Simonsen og Christensen (1980:338) kaller pragmatiske (gjengitt her med deres eksempler):

(3)

- a. det omtrentlige (*når vi gikk i høyere klasse en sånn som femte, sjette og syvende klasse*)
- b. det forsterkende (*så var -e en sånn subbing eller sånn surring som jeg ikke skjønnte hva var*)
- c. forbehold mht uttrykksmåte (*med sånne krøllete bein*)
- d. hvileordsfunksjon (*vi fikk sånn matservering*)
- e. intimitetsskapende funksjon (*vi kjørte sånn derre radiobilder vet dø*)

Lie er mest interessert i forbeholdsfunksjonen, altså (3c), og mener at den antagelig kan slås sammen med hvileordsfunksjonen, (3d). Det kan kanskje se ut som det er en rett ting å gjøre. *Sånn* forekommer ofte sammen med nøling, og da er det fort gjort å tolke dette ordet som et hvileord. Både i TAUS og NoTa er en kort pause det som er aller mest frekvent sammen med *sånn*, på en klar førsteplass (pause er markert med #). Nølelyder, markert som *e* i begge korpus, er også frekvente naboer av *sånn*, på henholdsvis sjuende og femte plass. I NoTa-korpuset er også *derre* frekvent sammen med *sånn*, og dette ordet har selvsagt også en forbeholdstakende betydning. Tabellen illustrerer de mest frekvente kollokasjonene med *sånn*, og de jeg har nevnt, i fet skrift.

Rangering etter frekvens	TAUS (1970-75)	NoTa (2005-6)
1.	sånn # (186)	sånn # (1306)
2.	sånn som (81)	sånn derre (530)
3.	sånn at (34)	sånn som (463)
4.	sånn og (32)	sånn at (453)
5.	sånn da (29)	sånn e (319)
6.	sånn så (26)	sånn det (246)
7.	sånn e (21)	sånn " (226)

Tabell 1. Mest frekvente kollokasjoner med *sånn* i TAUS- og NoTa-korpuset.

Når man ser nærmere på noen eksempler med *sånn* fulgt av pause, ser man at det er en god del forbehold der, som i eksempel (4).

(4)

nei men det var bare en *sånn # e* motgreie trur jeg på barneskolen eller ungdomsskolen jeg husker ikke helt (NoTa 001)

Forbeholdet i (4) vises med mange virkemidler: 1) *sånn*, 2) pause, 3) nølelyd, 4) selve det fokuserte ordet (*motgreie*) med det litt nedsettende leddet *-greie*, 5) eksplisitt forbehold uttrykt med *trur jeg*, og 6) mer eksplisitt forbehold: *jeg husker ikke helt*.

Den direkte foranledningen for denne ytringen av informant 001 er at han forteller at han som yngre fotballsupporter støttet Tromsø. Det var ikke noen bestemt grunn til at han som østlending skulle det, annet enn at han ønsket å velge annerledes enn det som ble ventet. Det er karakteristikken av denne grunngivelsen som han strever litt med å navngi, og han ender altså på det vage *motgreie*, som ikke er et eksisterende ord, men noe han har satt sammen selv. Da passer det godt å si at det er en *forbeholdsfunksjon* for uttrykksmåten som er i bruk her. Samtidig er det ikke bare valget av ord som er problematisk, men antagelig også selve grunngivelsen. Da kunne man tenke seg at det var *hvileordsfunksjonen* som var i bruk, sammen med både pausen og nølelyden, som har til hensikt å beholde samtaleturen samtidig som man tenker hardt. Om man godtar

at *sånn* har en hvileordsfunksjon, skal man være klar på at dette ikke er en selvstendig funksjon. Den følger av betydningen til det pragmatiske *sånn*, at man er usikker på uttrykksmåten eller innholdet i det fokuserte uttrykket, og må ta seg tid. Hvilefunksjonen kan ikke være en selvstendig funksjon fordi denne bruken alene ville gi helt uakseptable resultater. Det konstruerte eksemplet (5) er helt uakseptabelt uten et medfølgende intendert forbehold.

(5) Han har en *sånn* sønn

Men også *intimitetsfunksjonen*, (3e), er i bruk i (4). Selve *sånn*-ordet er et typisk dialogfenomen, og forbeholds- og hvilefunksjonen er knapt til stede i skrift, og knapt til stede i talen til personer i offentligheten (se nedenfor når det gjelder litt statistikk om dette). Forbeholds- og hvilefunksjonen appellerer begge til samtalepartneren, førstnevnte for å skape en slags forståelse hos samtalepartneren for at man nå tar et forbehold, og sistnevnte for å skape forståelse for at man ikke er ferdig med turen. Intimitetsfunksjonen følger da av de to foregående. En personlig appellering vil alltid være en intimitetsskapende handling. Som ved hvileordsfunksjonen er den også en følge av det at taler appellerer til tilhører. Man kan altså ikke bruke den for å skape intimitet rent generelt. Følgende setning ville være en rar trøst:

(5) Kom så skal jeg gi deg en *sånn* klem

Jeg har nå funnet at forbeholdsfunksjonen, hvilefunksjonen og intimitetsfunksjonen er flere sider av samme sak. Det er grunn til å raskt ta en titt på de resterende to pragmatiske funksjonene til Simonsen og Christensen (1980). Deres første funksjon er den *omtrentlige*, (3a). Men når vi ser på det medfølgende eksemplet, er det ikke noe omtrentlig ved det. Tvert i mot synes dette å være en klar bruksmåte 1, en kataforisk bruk hvor *sånn* viser til presiseringen som kommer i *som*-uttrykket. Det er samme type som Faarlund et al. (1997:1081) kaller "korrelat for etterfølgjande implikativsetning". Denne bruken hører altså ikke hjemme i den pragmatiske gruppen i det hele tatt. Når det gjelder det en generell omtrentlighetsfunksjon, er den en klar del av ordet *sånn* i bruksmåte 2. I vårt eksempel (4) er har jo det valgte fokuserte uttrykket kun har en vag og omtrentlig betydning. Simonsen og Christensens (1980) siste kategori er den *forsterkende* funksjonen, (3b). Det forsterkende *sånn* er

eksemplifisert med *en sånn subbing*. Dette eksemplet er fra TAUS, og jeg har hørt gjennom opptaket. Ordet *sånn* er helt trykklett her, mens derimot *subbing* er trykksterkt. Det er ikke noe ved selve uttrykket som gjør det annerledes enn de andre. Derimot har det en klar forbeholdsfunksjon. Den underbygges av at ordet i fokus første gang endres ved hjelp av en disjunksjon til *sånn surring*, og understrekes av at taleren legger til at han ikke skjønnte hva lyden var. Forsterkingsfunksjonen finner jeg ikke belegg for.

Jeg har her gått gjennom de fem funksjonene som Christensen og Simonsen (1980) kategoriserte som pragmatiske. Jeg har funnet at en av dem er grunnleggende, nemlig forbeholdsfunksjonen, mens intimitets-, hvile- og omtrentlighetsfunksjonen følger med. Den femte foreslåtte funksjonen ser jeg ikke belegg for.

2.3 Bruksmåte 2 av *sånn* er også deiktisk

Jeg har så langt godtatt kategoriseringen av *sånn* i to bruksmåter: som enten pragmatisk forbeholdsord eller et mer grammatisk pro-ord. Imidlertid er det grunn til å spørre om dette er riktig. Se på eksempel (6):

(6)

fordi jeg starter med å sykle nedover og før jeg litt finner ut åssen det er så tenkte jeg
at det kunne være greit å ha piggdekk bare for # å ha litt *sånn* feilmargin

(NoTa 003)

I denne ytringen har *sånn* en klar forbeholdsfunksjon. For det første kan taleren være usikker på om hun har valgt rett ord. Faktisk er det mest sannsynlig at hun valgte feil, siden det nok var *sikkerhetsmargin* hun hadde i bakhodet. (Feilmarginer er brukt om pålitelighet i statistikk, og er noe det er ønskelig med lite av, mens sikkerhetsmarginer er noe man legger inn for å øke sikkerheten, og helst bør ha mye av.) For det andre kan taleren ønske å vise et aktivt forbehold om selve innholdet av det hun sier, nemlig troen på piggdekk som ulykkeshindrende. Ved første øyekast er ikke *sånn* noe pro-ord her. Det har ikke vært diskutert ulike typer marginer som kunne være anaforisk referert til i samtalen, og det er en lang, god pause etter ytringen, så det er ikke noen kataforisk referanse til noe forklarende, etterfølgende element, heller. Men appellen fra taler til tilhører, som jeg sa er en vesentlig del av forbeholds-*sånn*, kan gjerne betraktes som en appell til tilhører om å finne fram den betydningen som taler søker å

få fram. Betydningen til forbeholds-*sånn* kan være: "Den typen som jeg prøver å formulere, men ikke får helt til, men som forhåpentligvis du forstår, likevel". Da er faktisk *sånn* et pro-ord også når det har bruksmåte 2, forbeholdsbetydningen.

Det er med andre ord ikke pro-ords-funksjonen som skiller de to bruksmåtene av *sånn* fra hverandre. Begge bruksmåtene er deiktiske med "type" som det sentrale innholdselementet.⁴ Ekberg (2010:28) sier det samme om den svenske diskursmarkøren *sån* og standardsvenskens *sån* ("an indefinite entity belonging to a type of entity"). Det er likevel noe som skiller dem, nemlig at bruksmåte 1 er grunnleggende, man kan godt si pragmatisk umarkert, rent deiktisk, mens den andre typen riktig nok er deiktisk, men referansen er ikke helt opplagt og det må appelleres til tilhørers aktive hjelp i utpekingen av referansen. Ekberg (2010:28) sier omtrent det samme: Referenten "is construed as known to the hearer". Her kommer forbeholdsfaktoren inn, med de andre faktorene som omtrentlighet, intimitetsskaping og hvileordsfunksjon. Siden all deiksis kan studeres innenfor pragmatikken, blir det ikke riktig å karakterisere de to bruksmåtene som henholdsvis ikke-pragmatisk og pragmatisk. Jeg velger isteden å kalle dem henholdsvis rent deiktisk og modal bruk, noe som blir videre begrunnet i avsnitt 5.

At *sånn* er et pro-ord som ofte appellerer til tilhører for å finne referansen sin, og med de tilleggsfunksjonene som følger med, er en indikasjon på at vi vil finne forholdsvis få forekomster av *sånn* i skriftspråk. Før vi undersøker om det er slik, skal vi undersøke om *sånn* forekommer spesielt ofte i forbeholdsfunksjonen. Jeg har sett på siste 20 eksemplene som fremkommer ved søk på *sånn*+substantiv i NoTa-kopuset. Det er setninger fra informantene 191 og 192. Alle er av forbeholdstypen. Her er et par eksempler:

⁴ Pro-ord er deiktiske ord. Det vil si at mens en del av betydningen til ordene er leksikalsk bestemt, må en del komme fra konteksten, enten det er diskursen eller utenomspråklig kontekst. En kort og grei definisjon av deiksis er fra Mirriam-Webster's online dictionary: "the pointing or specifying function of some words (as definite articles and demonstrative pronouns) whose denotation changes from one discourse to another." For ordet *sånn* er det da "type" som er den sentrale leksikalske betydningen, mens referansen til hva slags type er gitt fra den språklige eller ikke-språklige konteksten.

(7)

- a. vi har også noe stamkunder som vi har e # jo vi har brannmenn # de det er *sånn*
brannstasjon nærme ja (NoTa 192)
- b. jeg og bruttern får egen etasje for oss selv ikke sant *sånn* *hybel* # så (NoTa 191)

Jeg konkluderer at av de to typene *sånn* – rent deiktisk og modal – er sistnevnte i særklasse mest frekvent. Da kan vi også undersøke forholdet mellom tale og skrift. Vi venter en stor overvekt av *sånn* generelt i talespråkskorpuset, og antar da at det er den pragmatiske typen som er i flertall. Vi sammenligner talespråkskorpuset NoTa med skriftspråkskorpuset Leksikografisk bokmålskorpus.

	NoTa talespråkskorpus	Leksikografisk bokmålskorpus (LBK)
Antall <i>sånn</i> fulgt av substantiv	2046*	1433
Totalt antall ord i korpuset	900 000	40 000 000
Antall ord pr <i>sånn</i> +substantiv	439	27 913

Tabell 2. Antallet forekomster av *sånn* og totalt antall ord i NoTa-korpuset og Leksikografisk bokmålskorpus.

* Inkluderer kombinasjon av *sånn* med pause og nøling.

Det vi ser, er at talespråkskorpuset klart har flest *sånn*. Der er det 439 ord per *sånn* fulgt av substantiv, mens det tilsvarende tallet i skriftspråkskorpuset er hele 27 913. I skriftspråkskorpuset er 12 av de første 20 treffene den rent deiktiske varianten, hvor altså referansen gis et annet sted i setningen. I (8) gis et eksempel på rent deiktisk og modal bruk:

(8)

- a. Med en *sånn* innstilling vil du neppe trives på Universitetet (LBK)
- b. Tror ikke jeg tør å skrive en *sånn* tjo-hei-roman (LBK)

Jeg konkluderer at forbeholdsfunksjonen er en sentral funksjon til ordet *sånn*, og særlig i talespråk.⁵

2.4. *Sånn*: grammatikk

2.4.1 *Sånn* og kongruens

Lie (2008) skriver: "Det er også verdt å merke seg at vanlige kongruensregler ikke alltid gjelder her, og da helst at *sånn* brukes istedenfor *sånt* og *sånne*" (Lie 2008:84). Lignende utsagn er også gitt i Søfteland og Nøklestad (2008) og Jørgensen (2008), samt indirekte av Faarlund et al (1997). Lie gir eksemplene (9a,b) fra NoTa-korpuset. Jeg legger til (9c,d), så får vi eksemplifisert to tilfeller med *sånn*+flertallssubstantiv og to med *sånn*+nøytrumssubstantiv.

(9)

a. Det er også mye <i>sånn</i> detektivgreier.	(NoTa 058)
b. Å få med seg litt <i>sånn</i> utenlandske impulser.	(NoTa 015)
c. vi kaster alt vi # vi har ikke noe <i>sånn</i> matopplegg vi	(NoTa 192)
d. vi har <i>sånn</i> papiroplegg vi det er ikke papir men du vet	(NoTa 192)

Faarlund et al. (1997:2009) karakteriserer *sånn* (med alle bøyingsformer) som demonstrativ, av typen pro-ord. Vi skulle ventet henholdsvis flertalls- og nøytrumskongruens for *sånn* i disse setningene. Vi vet jo at *sånn* er et bøyelig ord som morfosyntaktisk skiller mellom kjønn (*sånn* vs *sånt*) og tall (*sånn/sånt* vs *sånne*). Det er overraskende at man kan finne *sånn* i typiske kongruenskontekster uten kongruens.

Jeg har konstatert at det er to typer *sånn*, hvor den ene er rent deiktisk, mens den andre har modale tilleggsegenskaper. Har de nøyaktig de samme grammatiske egenskapene? Det kan testes med noen stikkprøver fra NoTa-korpuset. La oss først se etter rent deiktiske eksempler. Interessant nok er det vanskelig å finne empiriske

⁵ Her er norsk svært forskjellig fra svensk, ifølge Ekberg (2010). Hun studerer *sån* som diskursmarkør (vår pragmatisk-deiktiske *sånn*) i flerspråklige miljøer i Malmø, og skriver at denne bruken ikke finnes blant unge i Stockholm. I norsk finnes den som vist i denne artikkelen i store mengder, og ikke bare blant unge.

belegg dersom man søker på *sånn* fulgt av substantiv. I (10) er en tilfeldig valgt liste av resultater, og ingen av dem har den rent deiktiske funksjonen:

(10)

- a. den ligger jo oppå det blir jo som en *sånn* pizza med omelett (NoTa 007)
- b. så når jeg skal ut på byen så pleier jeg bare å kjøpe en *sånn* Cola og så riste n *sånn*
ekstra godt og så bare " oho " (NoTa 007)
- c. det er spot # *sånn* følgespot (NoTa 007)
- d. *sånn* PR og *sånn* var jo m # det har ikke vært noe grupper jeg føler at alle førstiser
bare er # dekor jeg (NoTa 008)
- e. bare *sånn* får beskjed om å lage litt *sånn* greier (NoTa 008)
- f. jeg har lyst å prøve *sånn* interrail òg jeg (NoTa 008)
- g. fordi en st- stund så var det masse *sånn* jenteraning og *sånn* også (NoTa 008)

Legg forøvrig også merke til at mange av eksemplene i (10) mangler en foranstilt determinativ. Ekberg (2010:26) påpeker det samme mht den svenske diskursmarkøren *sån* i motsetning til standardsvensk *sån*. Vi forfølger kongruensspørsmålet. Er det kanskje slik at hvis man søker direkte på flertallsbøyd *sånne* fulgt av et substantiv, så finner man flere eksempler på den rent deiktiske typen? Svaret er bekreftende. Men både den rent deiktiske og den modale typen finnes med flertallsbøying, i (11)–(13). I eksemplene har jeg tolket funksjonen som rent deiktisk dersom det er en passende antesendent i den språklige konteksten.

(11) Rent deiktisk:

- a. i tillegg så er det jo denne tjukke l-en istedenfor r d # og *sånne* ting (NoTa 001)
- b. det var jo litt ferie holdt jeg på å si vi hadde jo noen *sånne* dager innimellom
(NoTa 001)
- c. e som sagt så jeg er født og oppvokst da i et bo-område med masse rekkehus og
sånne ting (NoTa 002)

(12) Modal:

- a. man kan faktisk se da # bare ved hjelp av *sånne* elektroder eller *sånn* # sølvringer
som man har e # oppå hodeskallen (NoTa 004)

b. og stål # det var stabla *sånne* hyller og dem var veldig lange innover ikke
sant (NoTa 100)

(13) Både deiktisk og modal i samme setning:

nei jeg føler ikke noe nå mer men jeg husker at når vi vært yngre så har det vært mye
bråk der på grunn av *sånn* # stoffmisbruk og *sånne* ting (NoTa 093)

Jeg tar også med en liten test av nøytrumsbøyd *sånt* for å se om begge typer bruk
finnes. Svaret er igjen bekreftende, (14)–(15):

(14) Rent deiktisk:

a. (fremre klikkelyd) klager på at e # folk driver og herper T-banen og # # bruker dem
penger på *sånt* tull (NoTa 032)

b. jo ikke ha et *sånt* samfunn som de har der uansett (NoTa 041)

(15) Modal:

a. (fremre klikkelyd) men det er utrolig fint landskap # og så er det det er som et
sånt fjellandskap da (NoTa 003)

b. svært gullkjede med dollartegn # og gullbriller Elvis-briller med *sånt* sideskill ned
der (NoTa 015)

c. men han har vært gift par ganger men hans nåværende kone stakkars hun s- er på et
sånt sykehjem for hun er helt ## blokket opp oppi hodet # ute uti Bærum et
sted (NoTa 058)

Vi så ovenfor at det ved et vanlig søk på *sånn*+substantiv var svært vanskelig å finne
en rent deiktisk bruk. Det er antagelig ikke fordi formen *sånn* ikke brukes rent
deiktisk, men fordi den modale bruken er så overveldende hyppig i forhold. Når vi
deretter søkte på *sånne*+substantiv og *sånt*+substantiv, fikk vi litt av hvert uten at det
ene dominerte. (Dette er en impresjonistisk observasjon, jeg har ikke fått undersøkt
forholdene kvantitativt.) Spørsmålet er altså om *sånn* finnes i rent deiktisk bruk også
med manglende kongruens. Men problemet med negative data, dvs mangel på

evidens, er et problem. Her vil jeg bruke introspeksjon.⁶ Eksempelene nedenfor må forestilles med en taler som peker på en bestemt dame og sier til tilhøreren:

(16)

- a. Jeg ønsker meg * sånn /sånne negler
- b. Jeg ønsker meg sånn /sånt hår

Det ser ut som rent deiktisk *sånn* krever kongruens i hvert fall for flertall. Det er altså en grammatisk forskjell mellom den rent deiktiske og den modale bruken. Mens førstnevnte må kongruere med det fokuserte nomenet i tall om ikke i kjønn, står sistnevnte fritt til å ikke bøyes i verken tall eller kjønn.

2.4.2 *Sånn* som syntaktisk hode i nominalfrasen

Den rent deiktiske *sånn* inngår gjerne i en nominalfrase der den har mange adjektivlignende egenskaper syntaktisk sett, slik som kongruens. (Innsettingene i klammeparentesene er mine.)

(17)

- a. jo ikke ha et *sånt* [el. *grønt, fint, stygt*] samfunn som de har der uansett (NoTa 041)
- b. vi hadde jo noen *sånne* [el. *grønne, fine, stygge*] dager innimellom (NoTa 001)

Den modale bruken av *sånn* mangler derimot ofte kongruens, og har heller ingen foranstilt determinativ, og minner lite om adjektivbruken vi så i (17):

(18)

- a. vi har [et] *sånn* [**grønn, *fin, *stygg*] papiropplegg vi det er ikke papir men
(NoTa 192)
- b. da skulle man tro at det er *sånn* [**grønn, *fin, *stygg*] sikkerhetsbestemmelser
(NoTa 006)

⁶ Jeg er ikke tilhenger av introspeksjon som eneste metode. Helst bør man bruke en dobbelt-blind elisiteringsteknikk når man ikke kan finne positiv evidens i naturlige data. Dette vil bli forsøkt gjennomført ved neste korsvei.

Selv om vi også har sett at det er en viss variasjon i den grammatiske realiseringen av modal *sånn*, er det også tydelig av de mange eksemplene av typen (18) som vi finner, at den ofte realiseres grammatisk som hodet i frasen, uten andre determinativer.

2.4.3 *Sånn* og kollokasjon med *derre*

Lie (2008:87) påpeker at *sånn* ofte forekommer sammen med *derre*. Vi så i tabell 1 at i NoTa-korpuset er *sånn+derre* den nest mest frekvente kollokasjonen til *sånn* overhodet. Her er det relevant å se på om begge typene *sånn* kan forekomme med denne forsterkeren. Jeg tar de 20 midterste treffene i korpuset etter et søk med *sånn+derre*. Det er informantene 097, 098, 104 og 105. Alle eksemplene viser seg å være av den modale typen. En smakebit gis i (19):

(19)

hun hadde herre m # mopedlappen på Risenga gjorde at hun ikke behøvde å ta *sånn*
derre # trafikkalt grunnkurs eller hva det heter for noe fint (NoTa 114)

Også her er mangelen på positiv evidens et mulig metodologisk problem, og jeg supplerer med et par eksempler basert på introspeksjon. Denne gangen legger jeg inn kongruens for å utelukke den variabelen. Igjen forestiller vi oss at taleren ser på en bestemt dame og sier til tilhøreren:

(20)

- a. Jeg ønsker meg * sånne derre /sånne negler
- b. Jeg ønsker meg * sånt derre /sånt hår

Kollokasjonen *sånn+derre* er altså enda et eksempel på at det er en grammatisk forskjell på rent deiktisk og modal *sånn*. Bare sistnevnte forekommer sammen med forsterkeren *derre*.

2.5. *Sånn*: fonologi

Det er en påfallende forskjell mellom de forskjellige brukene av *sånn*. Noen ganger uttales det med trykk og full vokal, mens det andre ganger uttales trykklett, slik at vokalen kan være redusert til schwa, /s/ til /z/ eller /h/, og den nasale konsonanten kan være urealisert, slik som vist nedenfor:

(21) *sånn*: /¹son/, /son/, /sɒn/, /zɒn/, /hɒn/, /so/

Her er noen eksempler, som leseren kan verifisere selv ved å søke i NoTa-korpuset:

(22)

a. i *sånn* /¹son/ prøve i norsk # stiler greit nok da kan du få det men (NoTa 032)

b. ja mm # ja og også litt *sånn* /son/ valthorn sånn # sånn pos- posthorn (NoTa 001)

c. faren har jo *sånn* /sɒn/ minibuss ikke sant # (NoTa 032)

d. og som hadde *sånn* /zɒn/ kjempefest der på sånn s- på nyttårsaften (NoTa 002)

e. er ikke så stort bagasjerom så jeg lå eller sånn derre # i *sånn* /hɒn/ fosterstilling
inni der altså (latter) (NoTa 031)

f. og det er # har kamerater som går på *sånn* /so/ kjemi og sånn (NoTa 032)

Eksemplet i (22a) er et klart eksempel på den rent deiktiske bruken. Her snakker informantene om en bestemt prøve, og er imponert over at den ene har fått god karakter i denne typen prøve som de har diskutert rett før i samtalen. De andre er modale.

Jeg har ikke funnet eksempler på rent deiktisk bruk med redusert fonologisk form, og introspeksjonsmetoden antyder at de ikke finnes. Igjen forestiller vi oss at to personer snakker om en dame de betrakter. Denne gangen bruker jeg entall maskulin for å fremkalle en mulig redusert form:

(23) Jeg ønsker meg /¹son/, */son/, */sɒn/, */zɒn/, */hɒn/, */so/ ²kjole vs. /¹son/ kjole

Vi ser altså at det er fonologiske forskjeller mellom den rent deiktiske og den modale *sånn*. Bare sistnevnte er trykklett og kan reduseres på ulike måter. Den førstnevnte har trykk.

3. Psykologisk distale demonstrativer: *han* og *hun*

I Johannessen (2008a, 2008b) viser jeg at pronomenene *han* og *hun* brukt som determinativer (nærmere bestemt demonstrativer) i nominalfrasen har en helt bestemt pragmatisk funksjon, nemlig å uttrykke psykologisk distanse, og de kalles dermed psykologisk distale demonstrativer (PDD). Ved å bruke denne demonstrativen kan man samtidig få meddelt at den omtalte personen er en som 1) taleren ikke kjenner så godt, eller 2) tilhøreren ikke kjenner så godt, eller 3) taleren tar avstand fra (Johannessen 2008a:66-7).

Lie (2008:89) påpeker at PDD (*han/hun*) er beslektet med *sånn*. Han er riktig nok inne på at noe av funksjonen til PDD kan være å aktivere noen tidligere ikke-nevnte referenter inn i samtalen, og refererer et eksempel fra Johannessen (2006):

(24) Men *hun* søsteren min er sånn som ...

Denne funksjonen mener jeg faller inn under den psykologiske distansen – man henter fram en som er nokså ukjent for minst en av samtalepartnerne. Man kan også ha et mulig forbehold om hele personen, men det trenger ikke være nødvendig. Denne innhentingsfunksjonen følger av hovedfunksjonen, som er psykologisk distanse. Det viser følgende konstruerte eksempel:

(25) *Hun* mamma fortalte at hun skulle dra og handle.

I en situasjon hvor søskenflokket sitter og prater sammen, kan denne setningen være akseptabel, men bare dersom man har et anstrengt forhold til mamma og kanskje misliker at hun drar på butikken hele tiden. Selv om samtalen hittil har handlet om helt andre ting og personer enn moren, vil setningen være helt uakseptabel dersom man har et elskelig forhold til moren og det hun foretar seg. PDD brukt utelukkende for å bringe personen inn i diskursen, er da ikke akseptabelt.

PDD er altså en pragmatisk funksjon som de personlige pronomenene *han* og *hun* kan ha i norsk. Samtidig har PDD-ene en del av grunnbetydningen som de tilsvarende pronomenene også har: De har inherente egenskaper som entall og kjønn. Men pronomener er også pro-ord, og det er ikke PDD-ene.

4. Likheter mellom *sånn* og PDD

4.1 Pragmatisk likhet mellom *sånn* og PDD

Vi har sett at den sentrale betydningen til modal *sånn* er forbehold og til PDD psykologisk distanse. Disse er så like at vi kan si at de har et felles, sentralt betydningselement, nemlig forbehold, eller altså psykologisk distanse.

4.2. Grammatisk likhet mellom *sånn* og PDD

4.2.1 Ordklasse

Kategorimessig sett er både PDD og *sånn* determinativer; vi har sett at Faarlund et al. (1997) har kategorisert sistnevnte som demonstrativ, altså en nominal bestemmer. De er begge prenominal, selv om de ikke alltid har samme plass i nominalfrasen. Mens PDD alltid står først, er den pragmatiske *sånn* noe mer fri i sin plassering, selv om den også ofte er initiell i frasen.

(26)

- a. plutselig så treffer jeg [_{NP} *hun* jenta] jeg jeg er sammen med nå (NoTa 036)
- b. hvis du skal på universitet så må du være [_{NP} *sånn* professor] eller noe (NoTa 030)

4.2.2 Bestemthet

Hvis *sånn* og PDD har så mye felles pragmatisk, er det kanskje pussig at det er plass til begge. Men faktisk utfyller de hverandre grammatisk sett. Pronomener har en inherent bestemthet, og det betyr at PDD alltid forekommer med bestemt form i substantivet, (27a,b). *Sånn* brukes ubestemt, både i sin rent deiktiske betydning og i den modale, (27c,d).

(27)

- a. du vet *han* kjørelæreren jeg har? (NoTa 038)
- b. * du vet *han* kjørelærer jeg har?
- c. vi har *sånn* papiropplegg vi det er ikke papir men du vet (NoTa 192)
- d. * vi har *sånn* papiropplegget vi det er ikke papir men du vet

4.2.3 Grammatisk avvik

Våre to determinativer er begge avvikende i forhold til det man skulle vente av ord i denne kategorien. Vi så i avsnitt 2.4.1 at særlig den modale *sånn* kan forekomme uten å kongruere både i tall og kjønn. Når det gjelder PDD utgjøres jo de av personlige pronomener, som i manges talemål har et kasus-skillen mellom nominativ og akkusativ. Men PDD er aldri kasusbøyd. I norsk har den alltid formen til nominativpronomenet (i motsetning til i dansk, hvor akkusativpronomenet brukes til dette formålet). Dette er eksemplifisert nedenfor med en utfylling til et preposisjonsuttrykk, som ellers typisk tar akkusativ:⁷

(28)

- a. så ble jeg sammen med *hun* jenta (NoTa 036)
b. * så ble jeg sammen med *henne* jenta

4.2.4 Kollokasjon med *derre*

Begge determinativer kan forsterkes av et etterstilt *derre*, som er avledet av den distale demonstrativen *der*, og som forsterker den psykologiske distansen snarere enn å inkludere en romlig.

(29)

- a. det er *sånn derre* e sete på tvers framme i bussen (NoTa 006)
b. så *sånn* intervju av e *hun derre* Britney Spears en gang (NoTa 093)

4.3 Fonologisk ulikhet og likhet mellom *sånn* og PDD

Johannessen (2008a,2008b) fremhever at PDD har trykk. Dette kommer i kontrast til pronomener brukt på vanlig refererende måte, som gjerne er trykksvake. Når det gjelder *sånn*, er forholdet motsatt. Forbeholds-*sånn* er gjerne svært trykksvakt, som vi så over i avsnitt 2.5. Forholdene er oppsummert i tabell 3.

⁷ Påstanden om akkusativ gjelder riktignok bare for tilfeller der pronomenet ikke er modifisert. I NoTa-korpuset er det 24 tilfeller av *med+hun*, men i 23 av dem er *hun* modifisert av relativsetning eller annet:

i. jeg har vært sammen med *hun* jeg fortalte om (NoTa 036)

Nominativformen er å vente (se Johannessen 1998) i denne konteksten. Det er 41 tilfeller av *med+henne*, og da utgjør alltid pronomenet hele utfyllingen alene. Kanskje ville det være riktigst å sammenligne PDD med den modifiserte bruken av *hun*. Da blir ikke den påpekte likheten så sterk.

	Rent deiktisk	Pragmatisk: Forbehold/PDD
<i>sånn</i>	/ ^l son/	/son/, /sɒn/, /zɒn/, /hɒn/, /so/
<i>han/hun</i>	/hɒn/, /n/, /hʊn/, / ^l ʊn/, /a/	/ ^l han/, / ^l hʊn/

Tabell 3: Det fonologiske forholdet mellom rent deiktisk, nøytral og pragmatisk variant.

På den ene siden er det påfallende at trykkforholdene er motsatt hverandre når det gjelder modal *sånn* og den psykologisk distale demonstrativen *han/hun*. De er på den måten maksimalt forskjellige fra hverandre.

På den annen side vil jeg hevde at det er en likhet i det at den nøytrale varianten og den med pragmatiske tilleggfunksjoner er skarpt adskilt fra hverandre når det gjelder trykk. Hvis det er riktig, slik det er naturlig å anta og jeg har argumentert for, at den nøytrale, rent deiktiske varianten kom først, var trykkforholdene allerede gitt for disse. Ordet *sånn* var en demonstrativ og naturlig trykksterkt, mens pronomene *han/hun* var vanlig trykksvake pro-ord for allerede kjente referenter. Når de nye pragmatiske betydningene oppsto, var det et behov for å skille mellom den nøytrale betydningen og den veldig spesielle pragmatiske betydningen. Da var trykk en av mulighetene, og man fikk ta den som var igjen.⁸

5. Modale determinativer

Som vi vet, finnes det en egen klasse med modale hjelpeverb (Lie 1993, Eide 2005). Disse har en særegen grammatikk, men også en særegen semantikk. Siden det nå i flere tiår har blitt vanlig å betrakte substantivets og verbets overordnede struktur som parallelle, slik vi skal se i avsnitt 5.2.1, er det naturlig å spørre om det ikke finnes en gruppe ord i nominalfrasen som har en tilsvarende funksjon som modalverbene. Og våre determinativer *sånn* og *han/hun* er svært gode kandidater til en slik parallell, i den grad at jeg fra nå av skal kalle begge modale determinativer.

⁸ PDD måtte holdes adskilt fra den ellers til forveksling like preproprielle artikkelen, som har en delvis overlappende syntaktisk distribusjon (begge kan stå til navn). Den preproprielle artikkelen utgjøres gjerne av trykksvake personlige pronomener (se Delsing 2005 og Håberg 2010). For PDD, som er en deiktisk demonstrativ, er det jo ikke tilfeldig at det var trykkstyrke som gjensto for demonstrativ bruk.

5.1 Pragmatisk likhet mellom modale determinativer og modale hjelpeverb

Modale hjelpeverb har en betydning som ofte kalles deontisk, som er modalverbenes grunnbetydning eller rotbetydning. I tillegg har hjelpeverbene også gjerne en epistemisk betydning, som antyder at noe følger ut fra kunnskap vi har (Lie 1993:62-3, Eide 2005:39-46). Hjelpeverbene sier noe om hvordan subjektet forholder seg til predikatet de står til. Også våre determinativer, *sånn* og *han/hun*, kan sees på denne måten, at determinativen sier noe om hva slags forhold subjektet har til den typen eller personen som omtales. Det er faktisk akkurat dette som utgjør den felles betydningen til de to determinativene: forbehold, altså psykologisk distanse. Denne generaliseringen gjelder rimeligvis bare de variantene som har de pragmatiske tilleggfunksjonene, som jeg vil komme inn på underveis.

Den deontiske betydningen til modalverb antas å være den primære, som har oppstått før den epistemiske (Bybee et al 1994:195). Også når det gjelder *sånn* og PDD er det sannsynlig at det er én betydning som kommer først historisk sett, og som kan betraktes som grunnbetydning. Lie (2008:91-3) har undersøkt antallet forekomster av *sånn* blant unge og gamle talere i Oslo, og siterer også Hasund (2006). Det er over dobbelt så hyppig bruk av *sånn* blant de yngste informantene i Oslo som blant de eldste, i snitt per intervju. Det kan tyde på en veldig utvikling, og det er usannsynlig at det er den nøytrale, rent deiktiske varianten som står for økningen. Men det er kanskje flere ting man snakker om som man ikke er helt sikker på, og oftere at man ikke finner det ordet man tenker på, og flere mennesker man snakker om og med som man ikke kjenner så godt.⁹ I Lies nevnte NoTa-undersøkelse er det ikke tatt hensyn til totalt antall ord per gruppe. Men Lie har også undersøkt Oslo-tallene gjennomsnittlig for alle aldersgruppene og sammenlignet med Hasunds (2006) data fra 1997-8. Også disse tallene viser en markant økning, som tyder på en historisk utvikling, hvor det selvsagt er forbeholds-*sånn* som er i økning.

⁹ Det er ikke usannsynlig at vår moderne verden gir oss masse nesten-kunnskap som vi ikke uten videre kan uttrykke selv i farta i løpet av en samtale. Samtidig utsettes vi for stor påvirkning av engelsk språk i tale og skrift, som også kanskje står i veien når vi leter etter et bestemt ord vi ikke finner. Disse to forholdene kan virke inn på behovet for pragmatisk *sånn*. Behovet for PDD kan skyldes lignende forhold: vi omgis av en stor mengde mennesker vi kjenner i ulik grad, og som ikke vet i hvilken grad vi selv kjenner de vi omtaler, i tillegg til at vi også forholder oss til mennesker vi hører og leser om i offentligheten. Det er praktisk at vi samtidig som vi omtaler et menneske også får fram hva slags forhold vi har til den omtalte.

Johannessen (2008a:74) gir en tilsvarende historisk oversikt over forekomsten av PDD i TAUS-korpuset fra 1970-tallet og NoTa-korpuset fra 2005. Det viser seg at i TAUS var det svært få PDD, og nesten alle ble brukt av talere under 26 år. I NoTa var det langt flere tilfeller, men få fra den eldste aldersgruppen. Det virker altså rimelig å konkludere at også PDD er i en historisk utviklingsprosess.

Mens det for modalverbene er rotbetydningen som er den grunnleggende og den epistemiske som er den nye, er det de spesielle pragmatiske betydningene – forbehold og psykologisk distanse – som er de nye når det gjelder de modale determinativene.

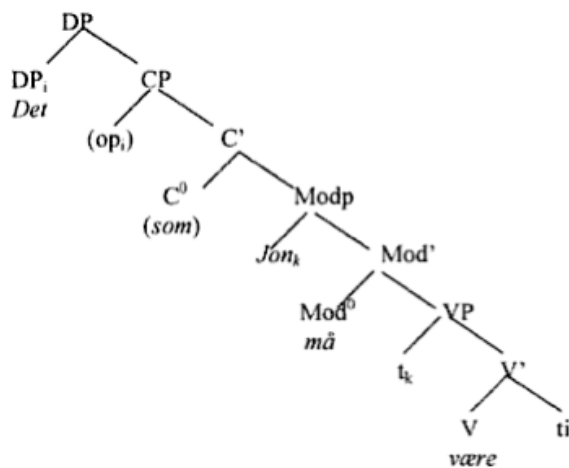
5.2 Grammatisk likhet mellom modale determinativer og modale hjelpeverb

Modale hjelpeverb har en rekke grammatiske kjennetegn som skiller dem fra andre verb. Flere er greit oppsummert i Lie (1993) og Eide (2005:kap.2.4). Her skal jeg vise noen paralleller mellom modale hjelpeverb og våre modale determinativer.

5.2.1 Syntaktisk posisjon for modale hjelpeverb og modale determinativer i sine respektive fraser

I syntaksforskningen har det blitt vanlig å se verbfrasen og nominalfrasen som parallelle strukturer med mange fellestrekk. Dette ble påpekt av Abney (1987) med DP-hypotesen, som gikk ut på at substantivet var et komplement til en funksjonell kategori, nemlig determinativen, akkurat som det leksikalske verbet regnes som komplement til en verb-funksjonell kategori, som tempus/modus. Disse parallellene er eksemplifisert i (29a), hvor en setning har et modalt hjelpeverb som er hode i en modal-frase, og har verbfrasen som komplement, og i (30b), hvor determinativen er hode i DP og har AP/NP som komplement.

(30)

a.. En setningsanalyse
(Eide 2005:230)

b. En DP-analyse
(Abney 1987:208)

Det er påfallende at mens det er allment akseptert at verbfrasen har modale hjelpeverb, som er godt plassert blant de funksjonelle kategoriene, har det ikke vært foreslått noen tilsvarende kategori for nominaler. Spesielt påfallende er det siden våre bestemmere har samme syntaktiske distribusjon som de modale hjelpeverbene; de står først i sin frase (2.4.2). Jeg foreslår altså her at det også i DP er en modal projeksjon.

(31) [ModP [NP]]

5.3 Ulike grammatiske egenskaper ved rotmodaler og epistemiske modaler

Eide (2005) viser at modalene ikke er en helt ensartet gruppe mht komplementer. For eksempel er pseudoutbryting bare mulig for rotmodaler, ikke epistemiske modaler, se (32a,b), og det samme gjelder retningskomplementer (33).

(32)

- a. Det Jon må, er å være hyggelig
- b. * Det Jon må, er å være morderen.

(Eide 2005:62)

(33)

Jon må på skolen. (Eide 2005:60)

Våre modale determinativer deler heller ikke alle egenskaper med sine nøytrale varianter. For eksempel har jeg vist at *derre* bare kan forsterke de modale bestemmerne. Jeg har også vist at de morfosyntaktiske mulighetene for kongruens er og muligheten for selv å være hode i den nominale projeksjonen er avhengige av om det er rent deiktisk eller modal bruk av *sånn*. Jeg har også påpekt at PDD-ene ikke bøyes i kasus, i motsetning til pronomene de kommer fra. Jeg har dessuten vist at trykkforholdene ved våre modale determinativer er motsatt av den nøytrale gruppen de er avledet fra.

5.4 Ulike grammatiske egenskaper mellom modaler og resten av gruppa

Alle modale hjelpeverb tar nakne infinitiver som komplement mens andre verb krever at komplementinfinitiver må forekomme sammen med infinitivsmærke.

(34)

a. Jon bør (*å) få være på kontoret (Eide 2005:57)

b. Jon ønsker *(å) være på kontoret

De modale determinativene har til felles at de ikke oppfyller de vanlige morfosyntaktiske kravene som andre determinativer har. De kan godt opptre uten å bøyes i kjønn og tall (*sånn*), i skarp kontrast til andre demonstrativer, som både bøyes i kjønn (*denne* vs *dette*) og tall (*denne/dette* vs *disse*), eller kasus (PDD).

5.6 Noen gjenstående spørsmål

Hvis det virkelig er sånn at vi nå har en klasse med modale determinativer er det to gjenstående spørsmål:

- 1) Finnes det også andre modale determinativer med andre mulige betydninger, slik det gjør med modale hjelpeverb?
- 2) Finnes det modale determinativer i andre språk som har modale hjelpeverb?

Disse spørsmålene må gjenstå til senere forskning.

6. Konklusjon

I denne artikkelen har jeg sett på *sånn* og *han/hun*. Lie (2008) påpekte at det var noe felles mellom disse, og jeg har gjort en sammenligning som konkluderer at de kan sees på som modale determinativer. Først viste jeg at *sånn* som bestemmer har to hovedbetydninger: en rent deiktisk og en med pragmatiske tilleggsfunksjoner, og at den sentrale betydningen for sistnevnte er en forbeholdsbetydning. Så viste jeg at den modale *sånn* grammatisk sett skiller seg fra den rent deiktiske mht kongruens, syntaktisk posisjon, og i kollokasjon med *derre*. Så viste jeg at den også fonologisk skiller seg fra den nøytrale varianten. Etter en kort argumentasjon for den pragmatiske funksjonen til den psykologisk distale demonstrativen viste jeg likhetene mellom de to, både pragmatisk, grammatisk og fonologisk. De grammatiske likhetene gjaldt ordklasse, bestemthet, kollokasjon med *derre*, samt grammatisk avvik. Til slutt kunne jeg, med støtte i den generelle antagelsen om felles syntaktisk struktur rundt substantiv og verb, foreslå at våre pragmatiske bestemmere er for nominalfrasen det som modale hjelpeverb er for setningen. Her argumenterte jeg ut fra den pragmatiske funksjonen de har, samt ut fra den historiske utviklingen fra en rotbetydning til en spesiell pragmatisk betydning, som er parallelt til det som antas for modale hjelpeverb. Vi så også at på samme måte som det er systematiske, grammatiske forskjeller mellom rot- og deontiske modalverb, er det også tilsvarende forskjeller mellom de modale determinativene. Til slutt så vi også at slik det er systematiske forskjeller mellom modalverb og andre verb, er det forskjeller mellom de modale determinativene og andre determinativer. Parallellen mellom modale hjelpeverb og modale determinativer synes å kunne forsvares.

Referanser

- Abney, S. P. (1987). *The English Noun Phrase in its Sentential Aspect*. Ph. D. Thesis. Cambridge MA: MIT.
- Bybee, Joan, Revere Perkins and William Pagliuca. 1994. *The Evolution of Grammr – Tense, Aspect and Modality in the Languages of the World*. Chicago: The University of Chicago Press.

- Eide, Kristin Mehlum. 2005. *Norwegian Modals*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Ekberg, Lena. 2010. Extended Uses of 'Sån' (Such) among Adolescents in Multilingual Malmö, Sweden. I Quist, Pia og Bente A. Svendsen (red.): *Multilingual Urban Scandinavia. New Linguistic Practices*. Bristol: Multilingual Matters, 17–30.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanssen, Eskil; Jahr, Ernst Håkon; Rekdal, Olaug & Wiggen, Geirr (red.) (1986). *Artikler 1-4. Talemålsundersøkelsen i Oslo (TAUS)*. Novus forlag, Oslo.
- Hasund, Ingrid Kristine. 2006. Ungdomsspråk. Bergen: LNU/Fagbokforlaget.
- Johannessen, Janne Bondi. 1998. Tagging and the Case of Pronouns. *Computers and the Humanities*; Volum 32.(1), 1-38.
- Johannessen, Janne Bondi. 2006. Just any pronoun anywhere? Pronouns and "new" demonstratives in Norwegian., In Torgrim Solstad; Atle Grønn & Dag Trygve Truslew Haug (ed.): *A Festschrift for Kjell Johan Sæbø: In Partial Fulfilment of the Requirements for the Celebration of his 50th Birthday*. Forfatterne. s. 91 - 106
- Johannessen, Janne Bondi. 2008a. Psykologiske demonstrativer. I Johannessen & Hagen (red.), 63-77.
- Johannessen, Janne Bondi. 2008b. Pronominal psychological demonstratives in Scandinavian: their syntax, semantics and pragmatics. *Nordic Journal of Linguistics*; Volum 31.(2), 161-192.
- Johannessen, Janne Bondi Johannessen & Kristin Hagen (red.). 2008. *Språk i Oslo. Ny forskning omkring talespråk*. Oslo: Novus.
- Jørgensen, Fredrik. 2008. Automatisk gjenkjenning av ytringsgrenser i talespråk. I Johannessen & Hagen (red.), 204-213.
- Lie, Svein. 1993. Modalverb i norsk. *Norskrift* 78.
- Lie, Svein. 2008. Veldig sånn festejente. I Johannessen & Hagen (red.), 78-95.
- Simonsen, Hanne Gram & Kirsti Koch Christensen. 1980. Når man byner å gå sånn litt på skolen å sånn: en femårings bruk av *sånn*. I Hovdhaugen, Even (red.): *The Nordic languages and modern linguistics*. Oslo: Universitetsforlaget, 334-344.

Søfteland, Åshild & Anders Nøklestad. 2008. Manuell morfologisk tagging av NoTa-materialet med støtte fra en statistisk tagger. I Johannessen & Hagen (red.), 226-234.

Korpus:

Leksikografisk bokmålskorpus:

<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/skriftsprakskorpus/lbk/index.html>

Norsk Talespråkskorpus –Oslo (NoTa): <http://www.tekstlab.uio.no/nota/oslo/>

TAUS-korpuset: <http://www.tekstlab.uio.no/nota/taus/index.html>